

REGIONAALARENGU programm 2026–2029

Sisukord

Programmi üldinfo.....	3
1. Sissejuhatus.....	4
2. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	5
3. Hetkeolukorra analüüs	7
4. Olulised tegevused	11
5. Programmi tegevused.....	13
5.1 Programmi tegevus - Regionaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	13
5.2 Programmi tegevus - Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	18
6. Programmi juhtimiskorraldus	22
Lisa 1. Programmi teenuste kirjeldus	22
Lisa 2. Teenuste rahastamiskava (tuh, eurodes)	22
Lisa 3. Programmi rahastamiskava täiendav informatsioon 2025.a kohta	23

Programmi üldinfo

Programmi koostaja ja vastutaja	Regionaalarengu asekanstler
Programmi eelnõu valmimise aeg	1.06.2025
Vormi sisu kasutamise selgitus	Vormis toodud info on sisendiks riigi eelarvestrateegia (RES) ja riigieelarve seaduse (RE) protsessi koostamisele. Programmi eelnõu kohandatakse RES-ist ja RE-st lähtuvalt. Programmi kinnitab minister käskkirjaga.

Tulemusvaldkond	Elukeskkond, liikuvus ja merendus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.
Valdkonna arengukava/	
Programmi nimi	Regionaalarengu programm
Programmi eesmärk	Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed avalikud teenused ja meeldiv elukeskkond.
Programmi periood	4 aastat (2026–2029)
Peavastutaja (ministeerium)	Regionaal- ja põllumajandusministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	PRIA, METK

1. Sissejuhatus

Programmis kajastuvad tegevused, mis aitavad saavutada tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ eesmärges regionaalarengu valdkonnas.

Regionaalarengu programm hõlmab:

- 1) regionaal-, sealhulgas maaelupoliitika kujundamist ja rakendamist;
- 2) kohaliku omavalitsuse poliitika ja finantsjuhtimise kujundamist.

Regionaalareng ning kohalike omavalitsuste poliitika on seotud lisaks tulemusvaldkonnale „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ ka tulemusvaldkonnaga „Põllumajandus ja kalandus“ ning kõigi teiste tulemusvaldkondade ja riigi arengut suunavate arengukavadega. Regionaalarengu programmi eesmärkide saavutamisele aitab kaasa muude programmide (transpordipoliitika, ettevõtluspoliitika jm) eesmärkide saavutamine ning vastupidi. Regionaalarengu programm hõlmab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala regionaalarengule ja kohaliku omavalitsustele suunatud meetmeid ja tegevusi, kuid on väga tihedalt seotud ka teiste ministeeriumide ja haldusalade poliitikate kujundamise ja rakendamisega, mistõttu regionaalarengu programmi raames nõustatakse ka muude programmide regionaalselt tasakaalustatud elluviimist.

Regionaalarengu programm on vajalik riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ horisontaalsete aluspõhimõtete elluviimiseks ja panustab peamiselt „majanduse ja kliima“, „ruumi ja liikuvuse“ ning „riigivalitsemise“ valdkonna vajalike muutuste saavutamisse.

Programmi alusdokumendid:

- Üleriigiline planeering „Eesti 2035+“ ja üleriigiline planeering „Eesti 2050“;
- Eesti pikaajaline strateegia „Eesti 2035“;
- Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030;
- Eesti regionaalse arengu tegevuskava;
- Ühtekuuluvuspoliitika fondide partnerluslepe ja rakenduskava perioodiks 2021–2027 ning perioodi 2021–2027 Interreg programmide programmdokumendid;
- EL ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027;
- Maakondade arengustrateegiad ning kohalike omavalitsuste arengukavad.

2. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:

Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed avalikud teenused ja meeldiv elukeskkond.

Mõõdik	Tegelik 2024	Sihttase 2026	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2035
Harju maakonna elanike osakaal Eesti rahvaarvust, %, <=	48%	46,8%	46,8%	46,8%	46,8%	46,8%
Väljaspool Harju maakonda loodud SKP osakaal Eesti SKPst (PPS alusel), %, >=	38,3% (2023)	40%	40%	40%	40%	40%
Kohaliku omavalitsuse institutsiooni usaldusväärsus elanike seas ¹ , %, >	52,5%	56%	57%	58%	58%	65%
KOV teenustega rahulolu ² , >	58,8	62	62	63	63	66
Elukeskkonnaga rahulolu ³ , >	72,0	75	75	76	76	76
Maapiirkonna elanike, vanuses 20-64, tööhõive määr ⁴ =>	80,4	80.8	80.9	81.2	81.2	82.5

Harju maakonna elanike osakaal Eesti rahvaarvust – vastav Eesti pikaajalise strateegia “Eesti 2035” mõõdik väljendab riigisisese regionaalarengu tasakaalu ja piirkondade atraktiivsust elukeskkonnana.

Väljaspool Harju maakonda loodud SKP osakaal Eesti SKPst - Eesti pikaajalise strateegia “Eesti 2035” mõõdik kirjeldab riigisisest regionaalarengu tasakaalu ja toodetavat lisandväärtust väljaspool pealinnapiirkonda. Kummagi mõõdiku valik lähtub asjaolust, et rahvastiku ja aktiivsema majandustegevuse koondumine pealinnaregiooni muude Eesti piirkondade arvelt on olnud pikemat aega üheks peamiseks regionaalarengut ja eri piirkondade pikaajalist arenguperspektiivi kujundavaks suundumuseks.

Kohaliku omavalitsuse institutsiooni usaldusväärsus elanike seas – Eesti pikaajalise strateegia “Eesti 2035” mõõdik kirjeldab elanike hinnangut omavalitsuste valitsemisele ja organitele.

¹ [Standard Eurobarometer 102 - Autumn 2024 - november 2024 - - Eurobarometer survey](#), 3 aasta keskmine

² [Elanike rahulolu 2024 | Minuomavalitsus](#)

³ [Elanike rahulolu 2024 | Minuomavalitsus](#)

⁴ Tööhõive määr maalistes asutuspiirkondades, %, vanuserühm 20 kuni 64 aastat. Allikas: ESA, TKL01.

Omavalitsuste õiguspärane, toimiv, finantsiliselt kestlik ja avatud valitsemine suurendab elanike usaldusväärsust.

KOV teenustega rahulolu – Eesti pikaajalise strateegia “Eesti 2035” mõõdik kirjeldab elanike hinnangut omavalitsuste teenustele. Elanikele kvaliteetseid teenuseid tagav, finantsiliselt kestlik ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus tagab elanike kõrgema rahulolu KOV teenustega.

Elukeskkonnaga rahulolu – Eesti pikaajalise strateegia “Eesti 2035” mõõdik kirjeldab elanike hinnangut oma elukeskkonnale. Omavalitsuse elukeskkonna kujundamine mõjutab elanike rahulolu oma elukeskkonnaga.

Maapiirkonna elanike, vanuses 20-64, tööhõive määr – Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 mõõdik kirjeldab maalisel asustuspiirkonnas elavate tööealiste elanike osalemist tööturul. Mõõdiku abil on võimalik hinnata atraktiivsete töökohtade kättesaadavust väljaspool linnapiirkondi elavatele inimestele.

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

	Eelarve	Eelarve prognoos			
	2025*	2026	2027	2028	2029
Programmi kulud kokku	-182 982	-180 630	-163 700	-134 168	-96 582
Regionaal- ja maaelu poliitika kujundamine ja rakendamine	-152 360	-177 380	-160 449	-130 105	-92 550
Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	-30 623	-3 250	-3 251	-4 063	-4 032

*Riigikogu kinnitatud eelarve

Programmi tegevuse „Regionaal- ja maaelupoliitika kujundamine ja rakendamine“ kulude eelarvest valdav osa antakse toetustena regionaalsete erinevuste ühtlustamiseks ning maapiirkondade arendamiseks, et väheneks piirkondade ebaühtlane areng, rakendades muuhulgas piirkondade eripäradest tulenevat potentsiaali. Nendeks sihipärasteks tegevusteks eraldatakse nii siseriiklikke kui ka Euroopa Liidu toetusi ning seiratakse valdkonnapoliitikate mõju regionaalarengule. Lisainfot kodulehelt:

<https://agri.ee/regionaalareng-planeeringud/regionaalareng-ja-poliitika/regionaalpoliitika-kujundamine> ja <https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/maaelu-maettevotlus-maakasutus>.

3. Hetkeolukorra analüüs

Arvestades Eesti territooriumi väiksust, on Eesti-sisesed piirkondlikud erinevused ülejäänud ELi ja OECD riikidega võrdluses suured. Viimati, 2024. aastal valminud regionaalse arengu tegevuskava seire ülevaate põhjal ei ole piirkondade vahelised arenguerinevused märkimisväärselt vähenemas, vaid püsivad jätkuvalt suured ning pole märke, et „Eesti 2035“ eesmärgid regionaalse tasakaalustatuse osas oleksid oodatud ulatuses realiseerumas. Paraku on just **ettevõtluse arengunäitajate piirkondade vahelised erinevused regionaalse arengu juurprobleemide võrdluses kõige teravamad**. Suured piirkondlikud erinevused ilmnevad eriti sisemajanduse kogutoodangus, ettevõtete tootlikkuses ja lisandväärtuses, ekspordis ja ettevõtlusaktiivsuses ning elanike/tööjõu haridustasemes, mis pärsib eelkõige suurematest linnapiirkondadest eemale jäävate piirkondade, aga kaudsalt ka kogu Eesti majanduse konkurentsivõimet ja arengut tervikuna. Piirkondade vahelised arengulõhed on siin eriti ilmekad just suuremate linnapiirkondade ja ääremaaalsete piirkondade vahel. Suurem arengumahajäämus on piirkondadest Lääne-Eestis, Kagu-Eestis ja Jõgevamaal. Ettevõtlusaktiivsus püsib tunduvalt madalam suurtööstuspärandiga Ida-Virumaal.

Väljaspool Harju maakonda loodud SKP osakaal Eesti SKP-s oli 2023. aastal 38,3%. SKP on paljudes väljaspool suuremaid Eesti linnapiirkondi paiknevates maakondades pealinnaregiooni ja ELi keskmisega võrreldes jätkuvalt küllaltki kesine. SKP elaniku kohta on Eurostati andmete põhjal tehtud arvutuste järgi selgelt kõrgem kahe suurema linnapiirkonnaga regioonides, ulatudes 2023.a seisuga Põhja-Eestis (Harjumaal) 104%-ni ELi keskmisest ning Tartumaal 76%-ni. Kuigi viimaste aastate jooksul on SKP näitaja lähenenud ELi keskmisele pigem üle-eestilise trendina, jääb see 7 maakonnas endiselt alla 50% taseme, ulatudes Valga- ja Põlvamaal vaid 41%-ni ELi keskmisest. See näitab ühtlasi selgelt, et nende piirkondade ettevõtluse panus riigi majanduskasvu ja nende endi sotsiaalmajandusliku heaolu parandamisele ei ole siiani olnud piisav ning tuleb otsida uusi võimalusi selle panuse suurendamiseks.

Harju maakonna elanike osakaal Eesti rahvaarvust oli 2025. aastal 47,2%, mis on viimasel 5 aastal kasvanud keskmiselt 0,2-0,5 %-punkti võrra aasta kohta. Rahvastiku pealinnaregiooni koondumine on lähiminevikus (2001-2021) olnud OECD riikide võrdluses Eestis üks kõige jõulisemaid (rahvaarvu kasv 14,9%, samal ajal kui ülejäänud Eestis kahanenud 16,5%). Rahvastiku vananemise riigisisese erinevused pealinnaregiooni ääremaaalsete maapiirkondade vahel on ka rahvusvahelises võrdluses OECD analüüside põhjal Eestis ühed silmatorkavamad. Rahvaarvu märkimisväärses kasv on viimasel 5 aastal olnud jätkuvalt Harjumaal (+6,9%) ja Tartumaal (+7,4%) ning pisut vähem ka Pärnu- ja Raplamaal (vastavalt 1,8% ja 2,1%), kus eelkõige kasvavad linnalähedased piirkonnad. Seevastu 6 maakonnas Kagu-Eestis, Ida-Virumaal, Jõgevamaal ja Lääne-Eesti saarmaakondades on rahvastik samal ajal kahanenud enam kui 3% võrra. Siiski on viimastel aastatel olnud piirkonniti märgata üksikuid positiivseid arenguid ka väljaspool kahte suuremat linnapiirkonda asuvates maakondades ja omavalitsusüksustes, kus rahvastik on rände arvelt mõnel üksikul aastal ka kasvanud.

Eesti maapiirkondades elab praeguseks ligikaudu kolmandik Eesti elanikest ning hinnanguliselt tegutseb ka kolmandik ettevõtetest. Kui Eesti rahvaarv tervikuna oli Statistikaameti andmetel 2025. aastal 3,1% ning linna- ja väikelinnalises asustuspriirkonnas kokku 5,1% võrra suurem kui 5 aastat varem, siis maapiirkonna elanike arv samal ajal vähenes ligemale 3500 inimese ehk 0,9% jagu. Siiski on pärast 2020. aastat ka maapiirkondade rahvaarvu kahanemine viimaste aastate andmete põhjal pigem pidurdunud ja mõnel vahepealsel aastal (2022 ja 2024) ka ajutiselt suurenenud.

2024. aastal oli vanuses 20-64 elanike tööhõive määr maapiirkonnas 80,4%. Võrreldes 2020. aastaga kasvas maapiirkonna elanike tööhõive määr samas vanusrühmas 6,6%, kuid võrreldes

eelmise aastaga langes 0,1 protsendipunkti, olles peale 2020. aastat esimest korda languses. Linnalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas ulatus tööhõive määr võrdlusena samal ajal 82,3%-ni, kasvades viimase 4 aasta jooksul 1,7 %-punkti jagu. Üldise rahvastiku vananemise tõttu kestab ka olukord, kus tööturult vanuse tõttu välja langevate inimeste arv maapiirkonnas on tunduvalt suurem kui sinna sisenevate noorte arv. Kui linnalises asustuspiirkonnas 20–40-aastaste elanike arvu osatähtsus sama vanusegrupi üldarvus kasvab, siis maalises asustuspiirkonnas see selgelt kahaneb.

Oluliseks väljakutseks on endiselt omavalitsuste otsustusõiguse ja finantsautonoomia suurendamine.

Omavalitsuste roll ettevõtluskeskkonna arendamisel on kesine. Seda tuleb suurendada. Selleks, et tagada riigi ühtlane majanduslik areng ning elanike heaolu ka väljaspool Harjumaad, on oluline laiendada kohalike omavalitsuste motivatsiooni ja tegevusi ettevõtluskeskkonna arendamisel. Erinevatest uuringutest ja raportitest⁵ on tulnud välja, et **KOV-id panustavad ettevõtluskeskkonna arengusse ebaühtlaselt.** Esineb palju positiivseid praktikaid, kuid ettevõtluskeskkonna arendamine ei ole üldreeglina süsteemne ning tervikpildina läbimõeldud. Analüüsid⁶, ettevõtjate küsitlused on peamise kitsaskohana välja toonud asjaolu, et KOV-id ei saa töökohtade loomisest otsest tulu. Tulumaksu jaotus on elukohapõhine, kohalike maksude kehtestamise võimalused piiratud ning muud ettevõtlusest mõjutatud maksud (ettevõtte tulumaks, käibemaks, aktsiisid) laekuvad riigieelarvesse.

Kohalike omavalitsuste võimekus on ebaühtlane. Väiksemates omavalitsustes ei ole võimalik tagada kõiki vajalikke kompetentse piisaval tasemel. Omavalitsuste jätkuvaks tugevdamiseks ja teenuste osutamise võimekuse parandamiseks saab üheks meetmeks olla kohalike omavalitsuste edaspidine ühinemine, mis võiks olla vabatahtlik ja mida saaks toetada ühinemistoetuse taastamisega. Ühinemistoetuse taastamise eesmärk on soodustada KOVide võimekuse kasvu ja jätkuvat halduskorralduse ajakohastamist.

Näha on **piirkondlike erinevusi omavalitsuse teenuste osutamises.** Kuigi omavalitsuste võimekus on üldiselt kasvamas, teenused on kättesaadavad ja muutunud kvaliteetsemaks, siis **elanike rahulolus KOV teenustega on 2024.a olnud võrreldes 2022.a-ga langus 2 punkti ja piirkondlikud erinevused on kasvanud 0,6 punkti.** Kõrgeim on rahulolu Saare maakonnas (69), Harju (61) ja Läänemaal (61). Madalaimad on rahulolu hinnangud Jõgeva (48), Põlva (48) ja Valga (51) maakonnas.

Kohaliku omavalitsuse institutsiooni usaldusväärsus elanike seas oli 2024. a 52,5%. Kohaliku omavalitsuse institutsiooni usaldusväärsus elanike seas 2021-2023. aasta keskmisena oli 54,33%, mis on alla Euroopa Liidu sama perioodi keskmise 55,67%. Kohalike omavalitsuste usaldus elanike seas on viimastel aastatel langenud. Perioodi 2018-2020 keskmine näitaja oli 59%.

Kohalike omavalitsuste finantsautonoomia on OECD riikide seas kõige madalam. Väga madal finantsautonoomia on oluline riskitegur KOVide eduka toimimise tagamisel. Peamiseks puuduseks on KOVide piiratud võimalus ressursse jaotada vastavalt kohapealsetele vajadustele ja olukorrale. Uuringute kohaselt töötavad KOVid kõige tõhusamalt siis, kui elanikud maksavad kohalike teenuste eest läbi kohalike maksude ja tasude. Finantsautonoomia suurendab avalikku vastutust pakutavate

---

⁵ Riigikontrolli audit „Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse edendamisel“ (2020); OÜ Geomedia uuring „Kohaliku omavalitsuse kasu ettevõtlust ja ettevõtluskeskkonda arendavatest teguritest“ (2020)

⁶ Riigikontroll, Kaubandus- ja Tööstuskoda, Geomedia jt

teenuse osas, kuna võimaldab leida tasakaalu avalike teenuste soovide ja selle eest makstavate maksude vahel.

Kohalike omavalitsuste finantsolukord paranes järk-järgult kuni 2020. aastani, millest alates on muutused toimunud halvenemise suunas. KOV finantsolukord saavutas madalseisu 2023. aastal. Halvenenud finantsolukord on kaasa toonud suure defitsiidi, võlakohustuste kiire kasvu ning hakanud mõjutama omavalitsuste investeerimisvõimekust. 2024. a on KOVide finantsolukord stabiliseerunud eelkõige selle tõttu, et inflatsioon on aeglustunud, mis tähendab kulude kasvust mõnevõrra kiiremat tulude kasvu.

Eestit iseloomustab võrreldes Põhjamaadega vähene detsentraliseeritus. Eesti omavalitsuste osakaal valitsussektori kuludes on poole väiksem (25%) kui meile eeskujuks olevates Põhjamaades (valdavalt 40% ja rohkem) või teistes OECD riikides. Regionaalarengu programmis on seatud eesmärgiks, et kohalike omavalitsuste tulude osakaal valitsussektorist oleks kasvav, enam kui 25%. 2023.a oli osakaal 24,9%.

Valdkonnapoliitikate panus regionaalarengu tasakaalustamisel peab kasvama. Eeltoodud regionaalse arengu suundumustest tulenevalt vajab lisatähelepanu valdkonnapoliitikate regionaalne mõju. Oluline on poliitikasekkumiste teadlik kavandamine viisil, et need arvestaksid regionaalseid vajadusi ning toimiksid regionaalseid erisusi vähendavalt, eriti ettevõtluse arengu- ja konkurentsivõime ning ettevõtlusarenguks vajamineva tööjõu kättesaadavuse vallas. Jätkuv kitsaskoht on puudulikult toimiv valdkonnapoliitikate arengukavade, õigusaktide eelnõude ja oluliste reformide **regionaalarengu mõju hindamine ja arvestamine** – piirkondliku mõõtmise arvestamine ei ole veel kujunenud loomulikuks osaks poliitikate planeerimisest, teostamisest, seirest ega mõjude hindamisest. Sama puudutab maapiirkondadele avalduva mõju hindamist ning vastavast regionaalarengu mõju hindamise juhistega seotud täpsustavast maaeluga arvestamise juhendist⁷ lähtumist, eriti juhtudel kui poliitikasekkumine või probleem mõjutab tuntuvalt maapiirkondi. Struktuuritoetuse meetmete puhul on regionaalse mõjuga arvestamine integreeritud toetuse andmise tingimiste väljatöötamise protsessi, kuid selle rakendamine ei ole veel läbivalt süsteemne ning eeskujulikke näiteid on vähe.

Muuhulgas on pikaajalises strateegias "Eesti 2035" käsitletud regionaalsete arenguvajaduste lahendamiseks tegelik praktika välja kujunemata, sh puuduvad toimivad kesksed suunised valdkonnapoliitikate regionaalarengu mõju suunamiseks, seiremõõdikutes piirkondlike erisuste jälgimiseks ning oluliste piirkondlike erisuste püsimise korral valdkonna arengukavade ja programmide eesmärgipüstistuste ja tegevuste muutmiseks, et toetada ühtlasemat regionaalarengut.

Nii Eesti piirkondade edukus kui ka riigi terviklik areng sõltuvad üha enam meie aegruumilisest ja funktsionaalsest seotusest ning koostööst Euroopa muude piirkondade ja tuumaladega. Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg) koostööprogrammid aitavad Eesti piirkondadel ja organisatsioonidel kasvatada oma haldussuutlikkust, vahetada kogemusi ja teadmisi üle Euroopa erinevates poliitikavaldkondades ning võimaldavad koostöös lahendada riigipiire ületavaid väljakutseid. 20. aasta jooksul on Eesti piirkondadesse investeeritud üle 300 mln euro, üle 1000 koostööprojekti osales üle 2000 Eesti partnerorganisatsiooni. 2021-2027 perioodi programmid on aktiivses elluviimise faasis. 2024. aastal on alustatud uue 2028+ perioodi ettevalmistamisega nii programmide kui ELi tasandil.

---

⁷ [Maaeluga arvestamine | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium \(agri.ee\)](https://agri.ee/maaeluga-arvestamine)

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 regionaaltoetuste rakendamine toimub kooskõlas edenemise kohta koostatud prognoosidega. 96% regionaaltoetustest on kavas kasutusele võtta avatud taotlusvoorudes. Sellest tulenevalt on olnud võrreldes mitme teise ministeeriumiga kohustuste võtmise algtempo aeglasem, kuid avatud taotlusvoorudes on kohustuste võtmisele järgneva 1-2 aasta jooksul oodata olulist kiirenemist ka väljamaksetes. Toetusmeetmete rakendamise tingimustes ning voorude ajakava koostamisel on arvestatud sellega, et projektide elluviimine ei kuhjuks liigselt perioodi lõppu.

Postside valdkond on viimastel aastatel oluliselt muutunud. Edastatud postisaadetise koguarv langes 2024. aastal 8% võrra peamiselt perioodika, universaalse postiteenuse ning tegevusloaga kirisaadetiste ja postipakkide mahu vähenemise tõttu. Postituru kogukäive kasvas aastaga 2,6% võrra. Tõusu vedasid kullerpostiteenused ja muud postiteenused, mille käive kasvas tulenevalt kasvanud mahust muude teenuste puhul ja kasvanud hinnast kullerpostiteenuse osutamisel. Universaalse postiteenuse (UPT) käive langes 2024. aastal võrreldes eelneva aastaga 25,8% ja UPT maht langes 24%. 2025. aastal töötati välja postiseaduse muudatused.

4. Olulised tegevused

Prioriteet	Valdkonnapoliitikate regionaalse mõõtmega tugevdamine.
Milles seisneb väljakutse?	<p>Enamus eelarvelisi vahendeid jõuab piirkondadesse valdkonnapoliitikate kaudu. Seetõttu on valdkonnapoliitikate mõju regionaalse arengu tasakaalustamisele ülioluline. Seni on valdavas osas valdkonnapoliitikatest regionaalsed eesmärgid valdkonnaomaste eesmärkidega integreerimata ning valdkondlike sekkumiste mõju regioonidele ei suunata teadlikult ega koordineeritult.</p> <p>Euroopa territoriaalses koostöös (Interreg) on vaja adresseerida riigipiiriületavaid ühiseid väljakutseid ja probleeme ning kindlustada piiriüleste piirkondade sidusust ja terviklikku arengut muutavas keskkonnas.</p>
Olulisemad tegevused 2026. aastal	<p>Valdkonnapoliitikate regionaalse mõju hindamise mudeli arendamine ja juurutamine. Tegevus on suunatud peamiselt valdkondlike õigusaktide, strateegiadokumentide eelnõudele ning samuti koostöömudeli arendamisele vastavate mõjude hindamisel regionaalarengule.</p> <p>Regionaalpoliitiliste põhifookuste defineerimine ja regionaalsete põhifookustega arvestamise süsteemi juurutamine teistes asjaomastes valdkonnapoliitikates (mh õigusaktides).</p> <p>Regionaalarengu mõõtmega arvestamine EL 2028+ riigiplaani toetusmeetmete kavandamisel. Selleks on vajalik teha vastavad kokkulepped ja toetada teisi ministeeriume, aga ka piirkondi piirkonnapõhiste meetmete kujundamisel, võttes arvesse paralleelse üleriigilise strateegia „Eesti 2050“ raames langetatavaid ruumiotsuseid.</p> <p>Euroopa territoriaalse koostöö programmide Eesti prioriteetide kaardistamine ja Eesti seisukohtade kujundamine, ELi läbirääkimisprotsessis osalemine ja Eesti sisendi andmine, uue põlvkonna programmide kavandamise käivitamine koostöös teiste riikidega.</p> <p>Välisriikide koostööformaatides osalemine.</p>

Prioriteet	Majanduskasvu ja -arengupiirkondade kontseptsiooni väljatöötamine.
Milles seisneb väljakutse?	Kohaliku omavalitsuse ja piirkonna võtmetegijate rolli ettevõtluskeskkonna arendamisel tuleb suurendada.
Olulisemad tegevused 2026. aastal	Lõuna- ja Kesk-Eestis sõlmitud regionaalsete arengulepete pilootprojektide pinnalt üle-eestilise kontseptsiooni väljatöötamine, mille eesmärgiks on piirkondade majanduse arengu ja ettevõtluse edendamine piirkondlike arengu ja ettevõtlusorganisatsioonide, omavalitsuste ja keskvalitsuse koostöös. Lõuna- ja Kesk-Eesti arengulepete tegevuste rakendamine.

Prioriteet	Regionaalarengu toetuste mahu ja mõju suurendamine piirkondade konkurentsivõime tõstmiseks.
Milles seisneb väljakutse?	Riigieelarve piiratud võimaluste tõttu on suurenenud surve olemasolevate toetusmeetmete kärpimiseks (2024 – riigieelarvelised toetused, 2025 – struktuurifondide meetmed). On oluline fookuseerida kasutada olevad toetusvahendid valdkondadesse ja piirkondadesse, kus nende mõju piirkondade konkurentsivõimele on suurim.
Olulisemad tegevused 2026. aastal	Riigieelarveliste ja 2028+ perioodi välistoetuste planeerimise fookuseerimine piirkondade konkurentsivõime tõstmiseks. Seisukohtade kujundamine ja vastavate ettepanekute esitamine Rahandusministeeriumile EL 2028+ finantsperioodi riigiplaani toetuste regionaalarengu meetmete kohta.

Prioriteet	Postside valdkonna korralduse reformimine.
Milles seisneb väljakutse?	Kvaliteetsele postiteenusele ja perioodilistele väljaannetele ligipääsu tagamine võrdsetel tingimustel kõikjal Eestis.
Olulisemad tegevused 2026. aastal	Postivaldkonna tuleviku kujundamine, sh seisukohtade kujundamine ja vastavate ettepanekute esitamine ELi uue posti- ja pakiveomääruse kohta, tagamaks kvaliteetne ja jätkusuutlik postiteenus kõikjal Eestis. Osalemine ASI Eesti Post võõrandamisega seotud ettevalmistavates tegevustes.

Prioriteet	Kohalike omavalitsuste võimekuse tõstmine: tulevikuteenused, finantsautonoomia ja tulubaasi suurendamine.
Milles seisneb väljakutse?	Kohalike omavalitsuste finantsautonoomia on OECD riikide seas kõige madalam. Teenustasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse vähenemine.
Olulisemad tegevused 2026. aastal	Tuleviku omavalitsuse kontseptsiooni rakendamine. Analüüside teostamine ja ettepanekud õigusloome algatusteks, et muuta KOV tulubaas paindlikumaks ja jätkusuutlikumaks. Minuomavalitsus.ee tööriista ümberkujundamine teenustasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse tõhusamaks seireks.

5. Programmi tegevused

5.1 Programmi tegevus - Regionaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Meetmete kirjelduses kasutatud sümbolite tähendused: ⚡ Väljakutsed; 🧠 Uuringud ja analüüsid; ! Projektid; 🖥️ IT-arendused; 👥 Koolitused; 🔗 Pidevad tegevused

Programmi tegevus 1	Regionaalpoliitika kujundamine ja rakendamine				
Tegevuse eesmärk:	Üle Eesti ühtlasem areng, kus ettevõtlus, inimeste elujärg ja -keskkond areneb eri piirkondade vahel tasakaalustatumalt.				
Tegevuse mõõdikud	2024 (tegelik)	2026 (sihtase)	2027 (sihtase)	2028 (sihtase)	2029 (sihtase)
Maakondade SKP kasv (15/15, kõigis maakondades)⁸	14/15 (2023)	15	15	15	15
Maapiirkonna SKP elaniku kohta (Eurostat)⁹	20 100 (2022)	21 200	21 300	21 500	21 500
Keskiste sissetulekute¹⁰ kasv kõigis maakondades suurem kui THI muutus (15/15), %	15/15 (THI=3,5%)	15/15	15/15	15/15	15/15
Maapiirkonnas elavate noorte vanuses 21–40 osatähtsus sama vanusegrupi noorte üldarvus, %¹¹ =>	26,11	27,76	27,76	27,76	27,76

Väljakutsed, tegevused ja oodatavad tulemused

Suuremad väljakutsed ja vastavad tegevused saab regionaalarengu valdkonnas jagada peamiselt kolme gruppi: piirkondliku konkurentsivõime, piirkondliku elukeskkonna ning piirkondlike mõjude hindamise ja koostöö edendamise seotud väljakutsed.

⚡ Eesti-sisesed piirkondlikud erinevused on riigi tervikliku arengu ja inimeste heaolu vaatenurgast jätkuvalt peamisi pikaajalisi strateegilisi väljakutseid Eesti arengus. Ühtlasema arengu tagamine on väljakutseks eriti Tallinna ja Tartu linnapiirkondade ning suurematest keskustest kaugemale jäävate maapiirkondade ja Eesti ELi idapiiri regioonide võrdluses. Piirkonniti ebaühtlase arengu väljakutse vajab lahendamist regionaalarengu (toetus)meetmete ja valdkonnapoliitikate sekkumiste regionaalse mõju tugevama suunamise koostoimes. Valitsuse algatatud üleriigilise planeeringu

⁸ SKP elaniku kohta väljaspool Harjumaad, jooksevhindades PPS alusel, muutus võrdluses eelneva aastaga

⁹ Eestis loetakse selle Eurostat metoodika kohaselt selle näitaja puhul maapiirkonnaks kõiki maakondi, v.a Harjumaad

¹⁰ elanike aastakeskmise ekvivalentnetosissetuleku (ST14) aastane kasv protsentides, võrrelduna tarbijahinna indeksi aastase muutusega.

¹¹ Maapiirkonnas elavate noorte osakaal võrreldes kogu Eesti noortega, %, vanused 21 kuni 40 aastat. Allikas: ESA, RV0240.

„Eesti 2050“ esialgsete asutuse arengustsenaariumite kohaselt eeldab seniste trendide mõjutamine suurt valdkondade üleselt koordineeritud jõupingutust ning laiemat ühiskondlikku kokkulepet teatud keskuste eelisarendamiseks.

 Selgelt joonistuvad piirkondlike arenguerisuste taustal välja **maapiirkondade pikemaajalised arenguväljakutsed**. Erilist tähelepanu vajavad nt inimeste keskmisest madalamad sissetulekud, tööjõu ja noorte arvu kahanemine ning hea palgaga töökohtade nappus maapiirkondades.

 Valdkonnapoliitikate regionaalse ja maapiirkondadele kohalduva mõju koordineerimisel on puudujääke. Tasakaalustatud regionaalarengu saavutamiseks on vaja, et ministeeriumid kaaluksid ja suunaksid teadlikult oma tegevuse mõju regionaalarengule ja maapiirkondadele. Välja kujunemata on toimiv praktika pikaajalises strateegias „Eesti 2035“ käsitletud regionaalsete arenguvajaduste lahendamiseks, mõõdikute piirkondlike erisuste alusel valdkonna arengukavade ja programmide eesmärgipüstistuse täpsustamiseks ning strateegia Vabariigi Valitsuse tegevuskavas kokku lepitud tegevuste elluviimiseks valdkondlike programmide alusel.

 Välisvahendite toetusmeetmete regionaalse mõju suurendamiseks on 2021–2027 perioodiks loodud vajalikud õiguslikud ja arengudokumentidest lähtuvad eeldused, kuid tuge ja suunamist vajab ministeeriumite ametnike ning rakendusüksuste töötajate valmisolek ja oskus otstarbekalt ja mõjusalt siduda valdkonnapoliitilisi ning regionaalpoliitilisi eesmärke.

 Tulenevalt Eesti kapitalituru iseloomust, **ei ole väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatel piisavat ligipääsu alternatiivsetele rahastusallikatele**, eriti väljaspool elavama majandusega piirkondi. Krediitiasutuste vahendatav laenuraha on raskesti kättesaadav olukorras, kus tagatise väärtus pole piisav ja rahavood on ebastabiilsed. Sellest tulenevalt on vaja parandada tagastamatu abi toetusmeetmete kõrval kindlustada ka ettevõtlus- ja eluasemelaenude parem kättesaadavus ning riiklikud laenugarantii mehhanismid turutörkepiirkondades. Jätkuvalt tuleb tagada, et vähemalt 40% ettevõtlustoetustest läheks väljaspoole Tallinna, selle lähivaldasid ja Tartut.

 Elektroonilise side leviku ning inimeste mitmepaikselsuse ja liikumismustrite muutuste taustal on vaja kindlustada ka **kohustuslike postiteenuste majanduslik jätkusuutlikkus ja tagada teenuste kvaliteet igal pool Eestis**.

 Üleriigiliste regionaalse arengu suundumuste taustal vajab erilist tähelepanu jätkuvalt Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti areng. Jätkata ning suurendada tuleb toetusmeetmete jõudmist nendesse piirkondadesse, tegeledes sealhulgas ka takistustega, mis pär�ivad piirkondade taotlemisaktiivsust ja -edukust. Seoses Venemaa agressioonisõja ja geopoliitiliste muutustega on veelgi tähtsustunud vajadus lahenduste kavandamise järele meie ELi välispiiri regioonide keerulise sotsiaalmajandusliku seisundi ning vastupidavusvõime tugevdamiseks geopoliitilistele jm välistele mõjutustele, mis on juba fookuses ka mitme ELi ja Interreg programmide raames algatatud projektides ning on üheks prioriteediks uue ÜKP ettevalmistamisel.

 Kohalikel omavalitsustel on piiratud võimekus panustada riiklike kliimaeesmärkide täitmisesse.

Piirkondliku mõju hindamist ja koostööd edendavad tegevused:

 Piirkondliku arengu toetamise vajaduste väljaselgitamine ja põhimõtete kujundamine ja regionaalarengu toetusmeetmete väljatöötamine.

 Valdkonnapoliitikaid elluviivate õigusaktide, valdkondlike sekkumiste ja reformide ning strateegiadokumentide eelnõude regionaalarengule ja maapiirkondadele avalduvate mõjudega

arvestamise jälgimine ning koostajate nõustamine mõjude varasema ja sisulisema arvestamise soodustamiseks. Osalemine valdkondlike strateegiliste dokumentide koostamisel, et tagada piirkonniti erinevate arenguvajaduste ja -väljakutsetega parem arvestamine.

 Regionaalse arengu tegevuskava (integreerituna Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti tegevuskavadega) elluviimise seire ühildatuna pikaajalise strateegia "Eesti 2035" regionaalsete sihtide ja muutuste edenemise seirega ning selle põhjal ettepanekute tegemine valdkonnaministeeriumite tegevuste regionaalarengut tasakaalustava mõju tugevdamiseks.

 Euroopa Liidu 2021–2027 perioodi struktuurivahendite ning taaste- ja vastupidavusrahastu meetmete ettevalmistamisel eelnõude koostajate juhendamine ja nõustamine toetuste regionaalsete mõjude teadlikuks suunamiseks nii eelnõude koostamisel, sekkumiste uuendamisel kui nende tulemuslikkuse hindamisel kogu rakendusperioodi jooksul.

 Maakondlike arendusorganisatsioonide nõustamine maakonna arengustrateegia koostamisel ja elluviimisel. Maakonna arengustrateegiate regulaarse uuendamise järgmine tähtaeg seaduses on 2027. aasta I kvartal.

 Võrgustikutegevused maakondlike arendusorganisatsioonide, suuremate linnade arendusjuhtide, kohalike omavalitsuste arendusjuhtide omavahelise kogemuste vahetuse soodustamiseks ning teabe jagamiseks.

 Keskelt korraldatud koolitus- ja arendustegevused maakondliku ja kohaliku tasandi arendusvõimekuse parandamiseks, ekspertrühma ellukutsumine riigi ja KOVide ühiste väljakutsete lahendamiseks. 2025-2026 toimub kohaliku ja regionaalse arengu kavandamist hõlbustava veebipõhise tööriistakasti väljatöötamine ja seda toetavad koolitused.

 Perioodil 2021-2027 osaleb Eesti seitsmes Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg) programmis, mille raames toetatakse koostööd:

 piiriüleselt: Euroopa Liidus - Eesti-Läti, Kesk-Läänemere programmid

 riikide vahel: Läänemere piirkonna programm;

 piirkondade vahel: Interreg Euroopa, URBACT, ESPON, INTERACT programmid.

2026. aastal jätkuvad **ELi regulatsioonidega seonduvad riikidevahelised läbirääkimised, alustatakse uue põlvkonna Interreg programmide kavandamist** koostöös teiste riikidega.

 2004. aastast toimiv Eesti-Läti valitsuskomisjon analüüsib ja arutab piiriülest koostööd, aitab kaasa piiriregioonides ettevõtlussõbraliku keskkonna loomisele, toetab piiriregioonide piiriülese koostöö strateegiate elluviimist ning otsib lahendusi piiriregioonide päevakohastele probleemidele. Lätis on loodud Läti-Eesti valitsuskomisjon. Regionaal- ja põllumajandusminister juhib Eesti valitsuskomisjoni tööd ja Eesti ja Läti valitsuskomisjonide ühisistungit. Aasta jooksul tuvastatud Eesti ja Läti piiriülesed takistused käsitletakse ühisistungil. 2024. a ühisistungi agendas mh arutati piiriüleste tervishoiuteenuste osutamist Valga haiglas, piiriülese ühistranspordiühenduse (bussi- ja rongiühendus) loomist, piiriüleste päästeoperatsioonide koordineerimist mehitamata õhusõidukite valdkonnas, elanikkonnakaitset, Eesti-Läti riigipiiri tähistamist ja korrastamist, eesti ja läti keeleõpet piiriladel ja EL välispiiri regioonide toetamist jpm. Järgmine kohtumine toimub 2026. a Eestis.

! Käivitunud on EL ja Eesti tasandil **ettevalmistused EL 2028+ finantsperioodi toetusmeetmete väljatöötamiseks**. 2026. aastal jätkuvad EL tasandil läbirääkimised eelarve- ja õigusraamistiku täpsustamiseks, mille raames on vajalik anda sisend, et parimal moel oleks võimalik kasutada EL vahendeid regionaalarengu tasakaalustamiseks ja piirkonnapõhiste instrumentide rakendamiseks. Riigisisese ettevalmistamise protsessis on ministeeriumil vajalik esitada 2026. aastal Rahandusministeeriumile regionaalarengu 2028+ meetmete paketi ettepanekud ning osaleda riigisisese õigus- ja rakendusraamistiku kujundamisel.

Osalemine rahvusvahelistes koostöövõrgustikes ning regionaalarengu valdkonna EL-i ja OECD töörühmade tegevuses. Lisaks sellele on oluline roll ka koostööpartnerite teavitamisel ja informeerimisel.

Vajaduspõhised statistikapäringud ja analüüsid regionaalarengu suundumiste seireks ning vajadusel ettepanekute tegemine riikliku regionaalstatistika tootmise täiendamiseks.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 piirkondliku elu- ja ettevõtluskeskkonna meetmete tulemuslikkuse hindamine (2025-2026).

Piirkondliku konkurentsivõime tõstmist ja elukeskkonna arengut toetavad tegevused:

! Koostöös teiste ettevõtlusmeetmete eest vastutavate ministeeriumitega tagamine, et vähemalt 40% Nutikam Eesti ja Rohelisem Eesti ettevõtlustoetustest jõuaks väljapoole Tallinna ja Tartu piirkondi.

! Tulenevalt riigieelarve kärbetest, üleriigilise planeeringu 2050 koostamisest ning alanud EL 2028+ finantsperioodi siseriiklikust ettevalmistamisest, on vajalik **käivitada kõigi riigieelarveliste regionaalarengu programmide sisu ja mõju ülevaatamine** ning valmistada 2027. aasta keskpaigaks ette muudatusettepanekute pakett programmide ja nende rakendusstruktuuride ajakohastamiseks. Uuendatud riigieelarvelisi toetusmeetmeid on kavas rakendada 2028-2031. Hiljemalt 2030. aasta sügiseks vaadatakse regulaarse ülevaatuse käigus uuesti üle kõigi programmide eesmärgid, eelarvejaotus ja otsustatakse programmide jätkumine ja lisandumine aktuaalsetest regionaalarengu väljakutsetest lähtuvalt järgmiseks nelja-aastaseks perioodiks.

! Alustatakse **regionaalsete arengulepete ja regionaalsete nõukogude pilootprojekti** kokkulepitud tegevuste elluviimist ning koostatakse terviklahendus regionaalse koostöö edendamise kontseptsiooni osas.

Kohalike omavalitsuse võimekuse kasvatamine ja tegevuste kiirendamine riiklike kliimaeesmärkide täitmisel, eelkõige läbi avaliku sektori hoonefondi energiatõhusaks muutmise. Kohalike omavalitsuste võimkonnas on kliimaeesmärkide saavutamiseks olulise mõjuga tegevused nagu avalike teenuste osutamiseks kasutatava hoonefondi rekonstrueerimine ja kliimaeesmärkide saavutamiseks suunatud koostöö korraldamine. Suurema osa avaliku sektori hoonefondist moodustavad omavalitsussektori hooned. Vähemalt C-energiaklassiga hoonete osakaal omavalitsuste avalike teenuste põhifunktsiooniga seotud hoonete seas oli 2024. aastal 44%. Võttes arvesse nõutava sisekliima tagamist, on osakaal veelgi väiksem.

Toetusmeetmed piirkondade konkurentsivõime tõstmiseks ja elukeskkonna arendamiseks 2026.a on järgmised:

- toetused kohaliku omavalitsuse hoonete energiasäästu edendamiseks (kasvuhoonegaaside kvootide müügi vahendid, Moderniseerimisfond);
- maakondliku arendustegevuse toetus ühiselt täidetavatele ülesannetele ning maakondlike arenduskeskuste tegevustoetus;
- toetus maakonna arengustrateegiate elluviimiseks;
- toetus hajaasustuse majapidamistele (hajaasustuse programm);
- toetus kohaliku omaalgatuse edendamiseks (kohaliku omaalgatuse programm);
- väikesaarte programm;
- Ida-Virumaa programm;
- Kagu-Eesti programm kolme maakonna ühiste prioriteetide toetamiseks;
- toetus Setomaa ja Peipsiveere piirkonna elujõulisuse suurendamiseks;
- toetus mikro- ja väikeettevõtjate konkurentsivõime tugevdamiseks Kagu-Eestis (ERF);
- toetus ettevõtluskeskkonna ja maakondlike teenusvõrgustike arendamiseks (ERF);
- toetus maakondlikele arenduskeskustele nõustamisteenuse pakkumisel ja VKEde võimekuse kasvatamisel (ERF);
- toetus avalike teenuste ümberkorraldamiseks ja linnaruumi arendamiseks (ERF);
- toetus kohalikkude ja piirkondlikkude arendustegevust toetavatele uuringutele, ekspertiisidele ja pilootprojektidele (ERF);
- toetus Ida-Virumaa linnapiirkondade arendamiseks (ERF);
- toetus suuremates linnapiirkondades nutikate lahenduste toetamiseks (ERF);
- toetus KOVide investeeringutele jalgratta- ja/või jalgteedesse (RRF, Ühtekuuluvusfond);
- toetus õiglast üleminekut võimaldavatele piirkondlikele algatustele Ida-Virumaal (õiglase ülemineku fond, ÖÜF);
- toetus Ida-Viru KOV investeeringutele ülemineku mõjude leevendamiseks (ÖÜF);
- toetus KOVidele tuuleenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks (RePowerEU);
- toetus kohaliku algatuse toetamiseks ehk LEADER programm (EAFRD);
- eelduste loomiseks maapiirkonnas uute töökohtade lisandumiseks rakendatakse maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamisele suunatud investeeringutoetust ja finantsinstrumente (EAFRD);
- eelduste loomiseks innovaatiliste ja arengule suunatud ettevõtete osakaalu suurendamiseks maapiirkonnas rakendatakse ettevõtluskeskkonna arendamise toetust (EAFRD).

Postside korraldamine

Maapiirkonnas perioodiliste väljaannete kohale toimetamise dotatsioon on vajalik tagamaks kõigile Eesti elanikele võrdsed tingimused, sõltumata elukohast ning majanduslikust sissetulekust. Kuigi perioodiliste väljaannete mahud on aasta aastal vähenenud, on oluline tagada väljaannete kättesaadavus nõrgematele sihtrühmadele, kellel puudub ligipääs muudele infoallikatele või kes jätkuvalt kasutavad paberväljaandeid.

Postivaldkonna tuleviku kujundamine, sh ELi uue posti- ja pakiveomääruse välja töötamine, mis on aluseks tuleviku postiteenuste osutamisele. Määrus hakkab asendama senist postidirektiivi.

2025. aasta novembris andis Vabariigi Valitsus põhimõttelise otsuse alustada ASi Eesti Post võõrandamise ettevalmistamist. Selle protsessi raames on oluline hinnata esmalt kõige optimaalsemat viisi ja ulatust ettevõtte riigi osaluse võõrandamiseks. Mille sobivuse korral saab edasi liikuda konkreetset ettevõtte võõrandamise protsessiga.

Tulemus: Kõikide Eesti piirkondade arengueeldused on majanduskasvuks kasutatud, mida näitab SKP ning keskmiste sissetulekute kasv igas piirkonnas ning kõigis piirkondades pidevalt paranev elukvaliteeti tõstvate hüvede kättesaadavus. Saavutatakse riigi arengudokumentides määratud regionaalse arengu eesmärgid. Regionaalmeetmete rakendamisel on võimalikult suur mõju regionaalpoliitika eesmärkide saavutamisele ning meetmete abil saavutatakse mahajäänud piirkondade areng.

5.2 Programmi tegevus - Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine

Programmi tegevus 2	Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine				
Tegevuse eesmärk:	Võimekas, elanikele kvaliteetseid teenuseid tagav, finantsiliselt kestlik kohalik tasand ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus				
Tegevuse mõõdikud	2024 (tegelik)	2026 (sihtase)	2027 (sihtase)	2028 (sihtase)	2029 (sihtase)
KOV teenustega rahulolu piirkondlikud erinevused: KOV teenustega rahulolu näitaja 10% kõrgeima ja 10% madalaima hinnanguga KOV-de vahe¹², <=	26	25	25	25	25
Elukeskkonnaga rahulolu piirkondlikud erinevused: 10% kõrgeima ja 10% madalaima hinnanguga KOVide vahe¹³, <=	17,7	15	15	15	15

¹² [Elanike rahulolu 2024 | Minuomavalitsus](#)

¹³ [Elanike rahulolu 2024 | Minuomavalitsus](#)

Teenusvaldkondade osakaal, milles vähemalt 90% KOVidest saavutab vähemalt taseme 3 (9 skaala)¹⁴, %	50 (9 valdkonda 18-st)	56	61	67	72
Kohalike omavalitsuste tulude osakaal valitsussektorist¹⁵, %	23,8%	25	25	25	25
Riigieelarvest KOV-de sihtotstarbeliste toetuste (sh toetusfond) osakaal KOV-de põhitegevuse tuludest, %	22,9%	18%	18%	18%	18%
Tulukuse erinevused KOV-de vahel: tasandusfondi mittesaavate KOVide ja tasandusfondi saavate KOVide põhitulu (tulumaks ja maamaks) elaniku kohta erinevus kordades	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23
Finantsraskustes KOV-de arv	0	0	0	0	0

Väljakutsed, tegevused ja oodatavad tulemused

Suuremad väljakutsed ja vastavad tegevused saab omavalitsuspoliitika valdkonnas jagada peamiselt kahte gruppi: avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteediga seotud väljakutsed ning omavalitsuste finantsautonoomiaga seotud väljakutsed.

 Eesti riigi vähene detsentraliseeritus võrreldes Põhjamaadega ja enesekorraldusõiguse tagamine. Eesti omavalitsuste osakaal valitsussektori kuludes on poole väiksem (24%) kui meile eeskujuks olevates Põhjamaades (valdavalt 40% ja rohkem) või teistes OECD riikides. Oluliseks väljakutseks on omavalitsuste enesekorraldusõiguse tasakaalu tagamine, samuti KOV otsustusõiguse suurendamine ja selleks riigilt kohalikule tasandile täiendavate ülesannete üleandmine ning seeläbi omavalitsuste tulubaasi suurendamine.

 Kohalike omavalitsuste vähene koostöö teenuste osutamisel ja regionaalses arendustegevuses. Jätakuvalt on omavalitsuslikke ülesandeid, mida oleks mõistlik täita omavalitsuste koostöös – näiteks erivajadustega laste haridus, teatud sotsiaal- ja haridusteenused, kriisivalmidus jne. Kohalike omavalitsuste enda rahaline panus ühiselt täidetavate ülesannete täitmiseks on vähene, olulisel määral sõltutakse riigilt laekuvast maakondliku arendustegevuse toetusest. Lisaks peab olema tagatud jätkuv üleriigilise omavalitsusliidu roll kohalike omavalitsuste IT- ja personaliarenduste koordineerimisel ja muude keskselt omavalitsustele pakutavate toetavate tegevuste korraldamisel.

 Suurendada tuleb kohaliku omavalitsuse rolli ettevõtluskeskkonna arendamisel. Selleks, et tagada riigi ühtlane majanduslik areng ning elanike heaolu ka väljaspool Harjumaad, on oluline laiendada kohalike omavalitsuste motivatsiooni ja tegevusi ettevõtluskeskkonna arendamisel.

 Kohaliku omavalitsuse valmidus kaasas käia ühiskonna ja riigi arengust tulenevate väljakutsetega, näiteks teenuste tagamine arvestades inimeste kasvavat mobiilsust,

¹⁴ [Avaleht I Minuomavalitsus](#)

¹⁵ Statistikaamet

asümmeetrilise detsentraliseerimise rakendatavus Eesti õigusruumis, kohaliku demokraatia ja juhtimise uued väljakutsed, kriisivalmidus ja rohepööre. See eeldab pikemas perspektiivis nii omavalitsuste demokraatliku olemuse, teenuste tagamise kui ka territoriaalsuse ümbermõtestamist.

 Kohalike omavalitsuste võimekus on ebaühtlane. Väiksemates omavalitsustes ei ole võimalik tagada kõiki vajalikke kompetentse piisaval tasemel. Omavalitsuste jätkuvaks tugevdamiseks ja teenuste osutamise võimekuse parandamiseks saab üheks meetmeks olla kohalike omavalitsuste edaspidine **vabatahtlik ühinemine**. Vabatahtlikku ühinemist toetaks omal algatusel ühinevatele omavalitsustele riikliku ühinemistoetuse taastamine.

 Kohalike omavalitsuste finantsautonoomia on OECD riikide seas kõige madalam. Väga madal finantsautonoomia on oluline riskitegur KOVide eduka toimimise tagamisel. Peamiseks puuduseks on piiratud võimalus KOVidel jaotada ressursse vastavalt kohapealsetele vajadustele ja olukorrale. Uuringute kohaselt töötavad KOVid kõige tõhusamalt siis, kui elanikud maksavad kohalike teenuste eest läbi kohalike maksude ja tasude. Finantsautonoomia suurendab avalikku vastutust pakutavate teenuse osas, kuna võimaldab leida tasakaalu avalike teenuste soovide ja selle eest makstavate maksude vahel.

Kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamist ja finantseerimist toetavad tegevused:

Eesmärgiks on võimekas, elanikele kvaliteetseid teenuseid tagav, finantsiliselt kestlik kohalik tasand ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus.

 Toetatakse **detsentraliseerimise** algatusi teenuste paremaks korraldamiseks ja omavalitsuste rolli suurendamiseks.

 Soodustatakse ja toetatakse **KOV koostöös ülesannete täitmist** (toetusmeetmed, juhendid jms), sh suurendada Eesti Linnade ja Valdade Liidu rolli KOV koostöö arendamisel.

 Tagatakse **regulaarne andmete uuendamine** (sh KOVide küsitlus ja elanike rahulolu uuring¹⁶) minuomavalitsus.ee veebilehel. Arendatakse rakendust, muutes selle igapäevaseks tööriistaks kohalike omavalitsuste teenuste arendamise otsustamisel, omavalitsuste ülesannetega seotud poliitika kujundamisel ning siduda omavalitsuste rahastamine teenustasemetega.

 Taotletakse vahendeid ja valmistatakse ette regulatsioon kohalike **omavalitsuste vabatahtlike ühinemiste toetamiseks**;

 KOV teenistujate arendamise tegevuste elluviimine koostöös Eesti Linnade ja Valdade Liiduga;

 Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise menetluse lõpule viimine.

 KOV tulevikustsenaariumide rakendamine.

 Suurendatakse **kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat** ülesannete täitmise tõhususe ja kvaliteedi parandamiseks:

- andes sihtotstarbelised toetused kohalike omavalitsuste tulubaasi ja jaotades vahendid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu;

¹⁶ [Elanike rahulolu 2024 | Minuomavalitsus](#)

- võimaldades suuremat otsustusõigust maksude kehtestamisel.

Suurendatakse **kohalike omavalitsuste motivatsiooni tegeleda ettevõtluskeskkonna arendamisega:**

- rakendades kohaliku kasu instrumendi päikeseparkide ja hoonete arendamiseks;
- kavandades kohaliku omavalitsuste tulubaasi sidumist töökohtade arvuga piirkonnas.

Ajakohastatakse kohalike omavalitsuste tasandusfondi jaotuspõhimõtteid tegeliku kuluvajaduse muudatustega arvestamiseks.

Seiratakse **kohalike omavalitsuste finantsolukorda** ja hinnatakse finantssuutlikkust omavalitsuste finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Vajadusel toetatakse kohalikke omavalitsusi nende kriisiülesannete täitmisel.

Tulemus:

- Eestis on võimekas ja hästi korraldatud, kohalikele elanikkonnale kvaliteetseid teenuseid tagav kohalik tasand, mida usaldab üle 60% elanikest.
- Eestis on finantsiliselt kestlik kohalik tasand, kus finantsinformatsioon on läbipaistev ning finantsraskustes KOVE ei ole.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Regionaalarengu programmi juhib regionaalarengu asekantsler. Programmijuhi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine. Valdkonna eest vastutav minister kinnitab programmi pärast riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus. Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ tulemusaruandesse.

Lisa 1. Programmi teenuste kirjeldus

Programmi tegevus 1. Regionaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Programmi tegevuse eesmärgi aitavad oma teenuste kaudu saavutada ReM poliitika kujundamisega, PRIA toetuse maksmisega ja METK maaelu võrgustiku teenuste osutamisega. ReM kujundab regionaalpoliitikat, postisideteenust ja piiriülese koostöö meetmeid. PRIA kaudu on võimalik taotleda toetust maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamiseks, ettevõtluskeskkonna arendamiseks ja LEADER kohalike arengustrateegiate elluviimiseks projektitoetusi. RTK kaudu makstakse välja enamiku teiste regionaalarengu programmi toetusmeetmete projektitoetused.

Programmi tegevus 2. Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine

Programmi tegevuse eesmärkide saavutamiseks kujundab ReM kohalike omavalitsuste finantseerimise ja finantsjuhtimise ning kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse poliitikat.

Lisa 2. Teenuste rahastamiskava (tuh, eurodes)

Teenuste rahastamiskava	2026	2027	2028	2029
Regionaalarengu programm	-180 509	-163 700	-134 168	-96 582
Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine programmi tegevus	-3 250	-3 251	-4 063	-4 032
Kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse poliitika kujundamine teenus	-1 456	-1 452	-1 283	-1 284
Kohalike omavalitsuste finantseerimise ja finantsjuhtimise poliitika kujundamine teenus	-1 794	-1 799	-2 780	-2 748
Regionaalpoliitika kujundamine ja rakendamine programmi tegevus	-177 380	-160 449	-130 105	-92 550
Maaelu toetuste andmine teenus	-29 473	-31 721	-22 815	-14 986
Maaeluvõrgustiku teenused teenus	-351	-356	-357	-357
Piiriülese koostöö toetamine teenus ¹⁷	-12 870	-8 357	-7 361	-5 361
Piirkondliku arendustegevuse ja regionaalse ettevõtluse toetamine teenus	-85 266	-64 089	-45 115	-24 638
Postside korraldamine teenus	-1 654	-1 651	-1 652	-1 652
Regionaal-ja maaelupoliitika kujundamine teenus	-47 765	-54 274	-52 805	-45 556

¹⁷ Kajastab ainult Interreg Eesti-Läti programmi toetusi.

Lisa 3. Programmi rahastamiskava täiendav informatsioon 2025.a kohta

	Ülekantavate summa (piirmääraga vahetus)	2025.a riigieelarve I p.a. seadusemuu datused	2025.a riigieelarve II p.a. seadusemuu datused	VV reservide eraldised	Lõplik 2025.a programmi tegevuse eelarve*
Regionaalarengu programm, Regionaal- ja maaelu poliitika kujundamine ja rakendamine programmi tegevus	-5 705		4 213	-937,3	-155 005
Regionaalarengu programm, Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine programmi tegevus	-176		5	-100	-46 195

VV reservist eraldatud 100 000 euroga toetatakse kohalikke omavalitsusüksusi kriisideks valmistumisel. Luuakse kriisispetsialistide süsteem, mille eesmärk on toetada omavalitsusi kriisideks valmistumisel ja elutähtsat teenust korraldava asutuse ülesannete täitmisel.

VV reservist eraldati 931 300 eurot välisetoetuste mitteabikõlblikke kuludega seotud tagasinõuete katteks ja 6000 eurot liikmemaksude jaoks.